

“ En nog een gelukkig nieuwjaar” , zei de filosoof

Eddie Janssens - Filoket

Elk jaar zijn ze daar weer: “En nog een gelukkig nieuwjaar!” Elk jaar opnieuw komen kinderen met hun wensen aanzetten voor ouders, grootouders, peter of meter. Het lijkt op het eerste zicht eenvoudig: een wens die vervat zit in een eeuwenoude traditie. Maar wat bedoelen we nu met: “gelukkig nieuwjaar”? Dan hebben we het hier niet onmiddellijk over de historische achtergrond, maar eerder over de persoonlijke en filosofische intenties van iemand om een gelukkig nieuwjaar te wensen. Wat is geluk eigenlijk? Helpt het veel om (iemand) iets te wensen? En wanneer we een nieuw jaar beginnen, betekent dit dan ook dat het oude jaar voorbij is? Wat is tijd? Vragen die op het eerste zicht heel eenvoudig lijken, tot je er dieper gaat over nadenken. Vragen die de leerkracht samen met de kinderen aan de hand van de methode “filosoferen met kinderen” kan behandelen. Onderstaande lestips helpen je mogelijk op weg.

Wat is filosoferen met kinderen?

Iedereen die regelmatig met kinderen omgaat wordt wel eens geconfronteerd met hun niet aflatende vragenstroom. Dikwijls weten we als volwassene niet hoe we daar moeten mee omgaan.

Filosoferen met kinderen in de klas kan hierop een antwoord bieden.

Filosoferen is nadenken, reflecteren over, ter discussie stellen van datgene wat gewoonlijk als vanzelfsprekend wordt ervaren.

Filosoferen met kinderen is samen op een systematische en gestructureerde wijze nadenken en praten over filosofische vragen.

Filosoferen met kinderen is een activiteit mét kinderen in plaats van een les vóór kinderen. Het is een onderzoekende activiteit waar vragen stellen centraal staat. Niet zo maar vragen, maar open vragen waarop geen definitief antwoord mogelijk is. Vragen waarover met elkaar ge-praat kan worden en waar ieder zijn eigen antwoorden kan zoeken.

Deze antwoorden kunnen vervolgens opnieuw worden onderzocht aan de hand van nieuwe en/of andere overwegingen en argumenten.

Op die manier stapelen de inzichten zich op en wordt de dialoog verdiept.

Hoe doen we dat filosoferen?

De klasopstelling voor een filosofisch gesprek is die van een kringgesprek.

REGELS:

Elk spel heeft zijn regels. Zo ook het filosoferen. Er zijn enkele basisregels opgesteld voor zowel de leerkracht als voor de leerlingen.

De leerkracht:

De taak van de leerkracht is die van het vragen- stellen. Hij of zij kan doorvragen, samenvatten, structureren en meningen spiegelen.

Regels leerkracht:

De taak van de leerkracht

1) Laat je eigen mening achterwege.

Dit is geen kennisles! Het is aan de kinderen om hun mening te geven.

2) Laat elke mening toe.

Alles kan en mag gezegd worden tijdens het filosoferen

3) Respecteer het recht op zwijgen.

Kinderen die niet wensen mee te praten, mogen zwijgen. Dit betekent niet dat ze niet mee kunnen denken.

4) Luister naar de kinderen.

Probeer in te gaan op wat de kinderen zeggen, eerder dan een eigen lesje te geven.

De leerlingen

De taak van de leerlingen is om werkelijk te zeggen wat ze denken. Vermijd te lange anekdotes. Wat ze zeggen moeten ze wel kunnen beargumenteren.

Regels voor de leerlingen

Ook leerlingen hebben hun regels nodig. Er kan geen goed filosofisch gesprek plaatsvinden indien er niet een minimum aan discipline is.

1. Zeg wat je denkt en waarom je dat denkt.

2. Luister naar en reageer op elkaar.

3. Je mag zwijgen.

4. Steek je vinger op.

5. Stoor de groep niet.

Enkele hints voor je begint:

1) Maak je eerste filosofisch gesprek niet te lang.

Afhankelijk van de leeftijd kan dit gaan van 15 min tot 45 min.

2) Durf terreinen te verkennen met je leerlingen waar je zelf ook geen pasklare antwoorden op hebt.

3) Maak op voorhand goede afspraken omtrent de regels.

4) Neem zelf ook een onderzoekende houding aan.

Ga samen op onderzoek met je leerlingen.

5) Onderzoek de ideeën van de kinderen, niet die van jezelf.

6) Neem zelf niet inhoudelijk deel aan het gesprek.

7) Laat je niet verleiden om te ver af te dwalen.

8) Als het niet lukt stop je ermee.

Nu zelf aan de slag

Filosoferen met kinderen wordt niet geleerd door een hoofdstuk te lezen. Het komt er nu op aan om zelf aan de slag te gaan. Filosoferen met kinderen wordt in de praktijk geleerd door regelmatig samen met de kinderen in het diepe te springen. In het begin moet er rekening mee worden gehouden dat de verwachtingen misschien niet zullen worden ingelost. Een volgende keer opnieuw proberen is dan het beste devies. Filosoferen met kinderen is een activiteit die leerlingen en leerkrachten samen moeten leren. Daarbij is moed nodig om de filosofieersessie uit te proberen op gevaar af van mislukken. Hieronder vind je 3 uitgewerkte voorbeelden van een activiteit filosoferen met kinderen wat je in staat stelt om dieper in te

gaan op “een gelukkig nieuwjaar”. De eerste twee lessen hebben als thema: “wat is geluk?” en de tweede: “wat is tijd?”

WAT IS GELUK? (kleuters)

Op de eerste januari wensen kleuters hun papa, mama en hun grootouders een ‘gelukkig nieuwjaar’. Maar weten kleuters wel wat dit eigenlijk betekent? Hebben ze zelf al eens nagedacht over wat ‘geluk’ nu precies is?

Tijdens het filosoferen gaan we er dieper op in.

Gezamenlijk ervaringsmoment

Suggestie: het boek ‘Klein mannetje vindt het geluk’ van Max Velthuijs wordt voorgelezen.

Filosofische vragen

Wat is geluk? Hoe kan je gelukkig worden? Welke dingen/mensen heb je nodig om gelukkig te kunnen zijn? Is iemand die lacht altijd gelukkig? Als je net niet gevallen bent, ben je dan gelukkig (of heb je geluk gehad)? Als je gevallen bent, kan je dan nog gelukkig zijn? Kan je huilen en toch nog gelukkig zijn? Waar-om wensen de mensen elkaar ‘geluk’ toe? Kan je een jaar lang gelukkig zijn?

Verwerkingsopdracht

Teken jezelf toen je eens heel gelukkig was. Of teken een wereld waarin iedereen gelukkig is.

WAT IS GELUK? (1ste en 2ste graad)

Gezamenlijk ervaringsmoment

Suggestie:

- 1) Laat één of meerdere nieuwjaarsbrieven voor-lezen en bespreek die kort.
- 2) Het boek ‘Klein mannetje vindt het geluk’ van Max Velthuijs wordt voorgelezen.

Filosofische vragen

Wat is geluk? Is er een verschil tussen geluk hebben en gelukkig zijn? Kan je geluk hebben en toch niet gelukkig zijn? Kan iemand die veel pech heeft toch gelukkig zijn? Waar komt geluk van-daan? Kan je geluk ‘kopen’? Kan je droevig en gelukkig zijn? Zou je plezier kunnen hebben en toch niet gelukkig kunnen zijn? Moet je weten wat ongelukkig zijn is om te kunnen weten wat gelukkig zijn is? Als je iemand geluk wenst, wordt die dan ook gelukkig?

Verwerkingsopdracht

Creatief schrijven: Stel een persoonlijke menu-kaart op om gelukkig te worden.

Vergelijk deze menu- kaarten en bespreek ze in de klas.

WAT IS TIJD? (3de graad)

Gezamenlijk ervaringsmoment

Suggestie

Het verhaal 'De tijdmachine en olifant' uit 'Haas vertelt' van Max Velthuis wordt voorgelezen.

Filosofische vragen

Wat is tijd? Heeft de tijd altijd bestaan? Kun je de tijd stoppen? Komt er ooit een einde aan de tijd? Als er geen mensen zouden bestaan, zou er dan tijd bestaan? Kun je te laat komen als er geen tijd zou bestaan? Stel je eens voor dat de tijd dubbel zo snel zou gaan, zou je dat dan merken? Kan je iemand tijd toewensen? Als een jaar maar half zo lang zou duren, zou je dan ouder zijn? Zou de wereld kunnen bestaan zonder tijd?

Verwerkingsopdracht

Probeer je in de tijd te verplaatsen. Speel in de klas tijdmachine en laat kinderen raden in welke periode van de geschiedenis zij zijn beland.

Huistaak: Een dag zonder klok.